

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра політології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан філософського факультету _____ Рижак Л. В.

" ____ " _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

"Політичні режими"

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань	05 "Соціальні та поведінкові науки"
спеціальність	052 "Політологія"
факультет	Філософський
рівня вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Робоча програма навчальної дисципліни "Політичні режими" для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" спеціальності 052 "Політологія". – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. – 24 с.

Розробник: Литвин Віталій Сергійович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології філософського факультету (протокол № __ від "__" _____ 2023 р.)

Завідувач кафедри політології

_____ (проф. Романюк А. С.)

"__" _____ 2023 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.

Протокол № __ від "__" _____ 2023 року

Голова Вченої ради

_____ (доц. Рижак Л. В.)

"__" _____ 2023 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 "Соціальні та поведінкові науки"</u>	Нормативна
	Спеціальність <u>052 "Політологія"</u>	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		5-й
		<i>Лекції</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		32 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		56 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: екзамен</i>		

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних і семінарських) до кількості годин самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 8/7.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Актуальність курсу. Політичні режими формують стимули, котрі в свою чергу мають дуже значний вплив на стратегічний вибір, зроблений політичними діячами. В цьому сенсі політичні режими є своєрідними "правилами гри" політичного процесу, а також існують у ході розв'язання конкретних політичних проблем. З огляду на це, саме розгляд політичних режимів може стати ключовим чинником, який зі значною долею очевидності свідчитиме про тенденції, перспективи, прогностичні варіанти розвитку політичного процесу.

Саме з огляду на це, запропонований навчальний курс та навчально-методичний комплекс мають розглядатись як один із елементів у контексті такого напряму сучасної політичної науки, як порівняльна політологія. В цьому випадку наголос зроблено на якісній і кількісній складовій порівняльного аналізу політичних режимів сучасності. Курс розроблено з прицілом на усталені й новітні якісні і кількісні механізми, методика, а також виміри аналізу політичних режимів сучасності, зокрема їхніх демократичних і автократичних різновидів. Методологічно дисципліна сягає корінням теорії раціонального вибору, проте він також включає в себе інші теоретико-методологічні перспективи. Емпірично більшість запропонованих тем у контексті аналізу політичних режимів будуть обговорюватися у ракурсі різних політичних систем. В науковому плані навчальний курс має бути використаний як механізм диверсифікації та поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Дисципліна "Політичні режими" є нормативним навчальним курсом спеціальності "Політологія", який вивчається студентами третього курсу. Курс розраховано на 120 годин і запропонованого до вивчення у п'ятому семестрі. В структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційна – 32 години, семінарські заняття – 32 години, самостійні завдання – 56 годин.

Мета курсу: ознайомити студентів з основами і принципами функціонування сучасних політичних режимів, із особливостями застосування якісних та кількісних вимірів й методів у порівняльному аналізі політичних режимів; виробити у студентів уявлення про ефективність і якість політичних режимів у політичних системах.

Теоретична основа/структура курсу. Курс розділено на два змістовні модулі. У першому модулі запропоновано вивчення політичних режимів у цілому, їх еволюції та сучасного стану розвитку. Увагу зосереджено на аналізі демократичних політичних режимів і їхніх похідних. Окреме місце приділено кількісним методикам порівняльного аналізу політичних режимів сучасності. У другому модулі увагу зосереджено на розгляді різних типів автократичних політичних режимів, особливостях трансформаційних процесів, типах субнаціональних політичних режимів та взаємозалежності політичних режимів й особливостей економічного розвитку.

Методологічні рекомендації. Дисципліна складається з 15 тем, які вивчаються лекційно-семінарським і самостійним методом (на самостійне вивчення було винесено окремі питання у межах лекційних і семінарських занять). У програмі курсу запропоновано основні проблеми, які треба з'ясувати в рамках кожної з тем. У планах лекційних занять з дисципліни "Політичні режими" запропоновано перелік планових лекцій і самостійних завдань курсу та перелік питань, які виносяться на заняття зі списком використаних джерел. У плані семінарських занять з дисципліни також запропоновано перелік 15 тем семінарських (практичних) занять та питань, які на ці заняття виносяться з зазначеним списком потрібних для підготовки занять джерел. Також запропоновано перелік запитань на кожний із модульних контролів (разом два модульні контролі або ж аналогічні їм контрольні заходи).

Тематичні модулі. Курс складається з наступних тематичних модулів: політичні режими сучасності: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу; демократія/автократія, демократизація/автократизація: виміри і наслідки порівняльного аналізу політичних режимів сучасності; економічні і політичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів сучасності; рівні, різновиди та концепти демократії і демократизації; ефективність та якість демократії і демократизації; рівні, різновиди та концепти автократії та автократизації; субнаціональні політичні режими: визначення, типологія і порівняльний аналіз; трансформації/транзити режимів сучасності: порівняльний аналіз; економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності.

Методи. У ході запропонованого курсу студентам буде запропоновано підхід зі здійснення якісного та кількісного вимірювання політичних режимів сучасності на основі порівняльного аналізу (метод окремого випадку та бінарний аналіз, порівняння контрастних/подібних країн, регіональні порівняння, класифікаційні схеми, статистичні, а також дескриптивні дослідження і крос-темпоральний аналіз), соціологічних методів збору інформації, інституційних методик, системно-структурного методу тощо. Окрему увагу приділено роботі студентів із наявними базами статистичних та оціночних даних, які стосуються проблематики політичних режимів і їхнього порівняння.

Поточний контроль успішності здійснюється за наступною шкалою: "2,5" – відмінно", "2,0" – добре, "1,5" – задовільно, "1,0" – доповнення, "0,5" – коментарі та участь у дискусії. Реферат й доповідь – 2,5 бали; есе – 1,5 бала; тематичні розрахунки – 1,5 бала. При цьому, кожен студент може підготувати один реферат чи доповідь. Контроль знань за результатами вивчення окремого змістовного модуля (аналогічного методу контролю, зокрема, підсумкового есе чи тематичного розрахунку) оцінюється в 8 балів. Повний рейтинг поточної успішності визначається як повна сума балів, отриманих на семінарських заняттях, а також за підсумками контролю знань на модулях. Максимальний показник поточного (та проміжного) контролю успішності становить "50" балів".

Форма підсумкового контролю – це екзамен у форматі усного, тестового або ж комбінованого опитування, який максимально оцінюється за шкалою від "0" до "50" балів. Сумарна оцінка за предмет включає у себе рейтинг поточної успішності і результати заключного екзамену у формі усного, тестового чи комбінованого опитування.

Практичні результати курсу. Студенти повинні оволодіти категоріальним і понятійним апаратом із приводу дослідження політичних режимів, отримати знання про еволюцію та сучасний стан розвитку політичних режимів у різних країнах світу. Наслідками вивчення курсу має стати знання про взаємозв'язок політичних режимів і політичних інститутів у політичних системах, навички їхнього аналізу у порівняльній перспективі та орієнтування у тенденціях розвитку сучасних країн світу з огляду на ефективність тих політичних режимів, які у них функціонують.

У результаті вивчення навчальної дисципліни "Політичні режими" студент/студентка буде: *знати:*

- теоретичні і методологічні засади курсу;
- логіку розвитку політичних режимів у XX-XXI ст.;
- понятійно-категоріальний апарат для дослідження політичних режимів;
- сутність якісних і кількісних вимірів політичних режимів, які властиві політичним системам сучасності;
- суть різних різновидів демократичних, автократичних та гібридних режимів сучасності;
- еволюцію та сучасний стан розвитку політичних режимів у різних частинах і країнах світу;

вміти:

- усвідомлювати сутність/еволюцію порівняльного методу досліджень політичних режимів;
- розуміти патерни й етапи становлення політичних режимів сучасності;
- користуватись методами якісного та кількісного аналізу політичних режимів;
- аналізувати політичні режими і їх атрибути у сучасних країнах;
- розбирати політичні режими на окремі складові;
- володіти інструментарієм аналізу політичних режимів;
- здійснювати порівняння політичних режимів у сучасних політичних системах;
- доказово і комплексно підходити до розуміння сучасного політичного процесу на основі аналізу політичних режимів.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни "Політичні режими" студент/студентка набуде такі *компетентності:*

- *СК03*: Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

- *СК05*: Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;

- *СК13*: Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни "Політичні режими":

- *РН10*: Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

- *РН12*: Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;

- *РН17*: Застосовувати здобуті навички для успішної консультативної діяльності в роботі з політичними лідерами, інститутами, органами державної влади та громадськими організаціями.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу

Політичний режим як категорія політичної науки: дефініювання, структуризація та параметри наукового аналізу. Концепти, індекси та вимірювання: понятійно-категоріальний апарат та методологія аналізу політичних режимів сучасності.

Основні поняття: політичний режим, порівняльний аналіз, демократія, автократія, "третя хвиля демократизації", неоінституціоналізм, формальні і неформальні інститути, інституціоналізація, горизонтальні та вертикальні відносини в режимі, політична система, політичний процес, держава, система влади, фаза розвитку політичного режиму, транзитна (перехідна) фаза, операційна (експлуатаційна) фаза, установча фаза, концепт, концептуалізація, операціоналізація, агрегація/дисагрегація, індекс, індексування, вимірювання, маркер, індикатор, змінна, атрибут, надійність і дійсність наукового знання, етапи розвитку компаративістики, "case-study", бінарне порівняння, регіональне порівняння, глобальне порівняння, тематичне порівняння, крос-національне порівняння, крос-темпоральне порівняння, універсальне порівняння, казусно-орієнтоване порівняння, глобальне порівняння, порівнювальні параметри, алгоритми кількісного аналізу, факторний аналіз, кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, метод головних компонент.

Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи

Порівняльна типологізація політичних режимів: від минулого до сучасності через актуалізацію дослідження демократії та автократії. Особливості та підходи до типологізації політичних режимів. Логічно-історичні та предметно-контекстуальні схеми типологізації політичних режимів. Демократія і автократія та їх дистинкція – як магістральна таксономія політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, типологізація політичних режимів, інституціональний та соціологічний підходи трактування режимів, аристократія, тимократія, олігархія, демократія, тиранія, політія, закрита гегемонія, інклюзивна гегемонія, змагальна олігархія, поліархія, арістархія, монократія, полікратія, тоталітаризм, анархізм, авторитарні автократії, тоталітарні автократії.

Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/ автократії та демократизації/автократизації

Вимірювання демократії та автократії як проблема порівняльного аналізу політичних режимів сучасності. Історія становлення кількісних/якісних методів вимірювання політичних режимів. Громадянські права та політичні свободи у зрізі дослідження політичних режимів сучасності організації "Freedom House" (проект "Свобода у світі").

Основні поняття: типологізація політичних режимів, демократія, автократія, демократизація, автократизація, порівняльний аналіз, методи кількісного і якісного вимірювання рівня демократії та автократії, політичний режим, максималістське та мінімалістське визначення режиму, модель поліархії, "матриця" політичних режимів, індикатори, підходи та рівні визначення й аналізу політичних режимів, дихотомічні і трихотомічні типологізації політичних режимів, індексування політичних режимів, індекс політичної демократії, індекс демократичної дії, індекс демократизації, "новий індекс демократизації", демократичні та/або автократичні риси політичних режимів сучасності.

Тема 4. Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації

Змагальність, участь та індекс демократизації у проекті Т. Ванханена. Концепт співвідношення демократичних і автократичних рис політичних режимів сучасності у проекті "Політія". Індекс демократії і класифікація політичних режимів сучасності у проекті організації "The Economist Intelligence Unit".

Основні поняття: проект "Політія", теорії конгруентності, спектральність політичних режимів, анократія, інституціоналізована демократія і автократія, самодержавство, комбінований показник розвитку політії, режими за проектом "Політія", індекс політії, політична зміна, політичний транзит, розподіл ресурсів, індекс рівня демократизації, змагальність, участь, проміжні (секційні) індекси демократизації, показник національного IQ, індекс свободи у світі, політичні права, громадянські свободи, вільні, частково вільні та невольні країни, електоральна демократія, ліберальна демократія, вузьке та широке визначення демократії, виміри (індикатори демократії), повноцінна (чи повна) демократія, неповноцінна (чи неповна) демократія, перехідний (чи гібридний) режим, авторитарний режим, стагнація демократії у світі, ерозія демократії у Європі, "керована" демократія, "Freedom House", "Свобода у світі", "The Economist Intelligence Unit".

Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів

Економічні свободи як індикатор оцінювання політичних режимів сучасності. Політичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів. Субполітичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, свобода, політична свобода, економічна свобода, свобода преси, свобода медіа, "Репортери без меж", індекс свободи преси, "Freedom House", правовий вимір свободи преси, політичний вимір свободи преси, економічний вимір свободи преси, свобода мережі, вільні країни, частково вільні країни, невольні країни, "блокатори", "неблокатори", "блокатори у фазі становлення", організація "Вільне існування", індекс свободи наркотиків, індекс свободи користування зброєю, мета-індекс свободи, індекс лібертаріанської свободи, проект "Економічна свобода у світі", інститут Катона, інститут Фрейзера, виміри економічної свободи, проект "Індекс економічної свободи", фонд "Спадщина", свобода бізнесу, свобода торгівлі, валютна свобода, розмір витрат уряду, фіскальна свобода, право власності, інвестиційна свобода, фінансова свобода, свобода від

корупції, свобода праці, верховенство права, обмеженість уряду, регуляторна ефективність, відкриті ринки, проект "Світовий огляд економічної свободи".

Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим

Рівні, різновиди і концепти демократії: становлення та диференціація. Концепт "гібридного режиму": операціоналізація та політичні наслідки.

Основні поняття: політичний режим, демократія, демократизація, різновиди та рівні демократії, концепт демократії, докласичні концепти (первісна, військова, антична, пряма демократія), класичні концепти (республіканська, ліберальна, охоронна, представницька, розвиваюча, марксистська, учасницька, елітистська, плюралістична демократія), новітні концепти демократії, інституційні ознаки демократії, максималістський та мінімалістський виміри демократії, консоціативна демократія, електоральна демократія, "сіра зона", гібридний режим, контрольована (керована) демократія, обмежена демократія, делегативна демократія, "демократія з прикметниками", класифікація підходів до визначення демократії, "концептуальне розтягування", стратегія "зменшення підтипів", "змішаний" режим, "авторитаризм з прикметниками", феномен гібридності, варіанти транзиту від гібридного режиму, типи і тенденції розвитку гібридних режимів, стабільність/нестабільність гібридних режимів, "демократія без держави", захищена демократія, лімітована демократія.

Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії

Концепт "дефектної" та "вбудованої" демократії: логіка й емпіричні свідчення. Концепт "консолідованості" та "консолідації" в аналізі демократії і демократизації. Концепт "постдемократії": перспективи розвитку теорії і практики демократії.

Основні поняття: дефектна і вбудована демократія, поділ "ліберальні"- "напівліберальні"- "іліберальні" демократії, частковий режим, шляхи "вбудовування" демократій, "взаємно вбудована демократія", різновиди дефектних демократій (доменна, ексклюзивна, іліберальна і делегативна), фактори формування концепту "дефектної" демократії (структурні, орієнтовані на суб'єкта, інституційні), сценарії розвитку дефектних демократій (стабілізаційний, регресивний і прогресивний), причини становлення та розвитку дефектних демократій, консолідація демократії, консолідованість демократії, початкова консолідація демократії, консолідована демократія, підходи до визначення консолідації демократії (актор-орієнтований, подія-орієнтований, інституційний, негативний-позитивний, мінімальний-максимальний), фаза консолідації демократії, напівконсолідована демократія, "крах" демократії, "доброчесна" та "порочна" інституціоналізація демократії, дефінітивні індикатори консолідації демократії, дуалістична модель демократичної консолідації, ступені консолідації демократії (конституційна, інституційна, репрезентативна, поведінкова консолідація, а також консолідація громадянської культури), "тест двома передачами влади", кластери консолідованої демократії, мінімалістські параметри консолідованої демократії, модифікована демократія, постдемократія, хибні уявлення про постдемократію, парадокс сучасного політичного процесу, маркери постдемократії, критика ідеї і концепту постдемократії (інноваційна теорія демократії, віртуальна, застережлива, постелекторальна, постмодерністська, транскордонна демократія).

Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації

Порівняльний аналіз ефективності і якості демократії: дефінітивні параметри. Ефективність демократії (демократизації) крізь призму верховенства права. "Рейтинг демократії" як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі. "Демократичний барометр" як інструмент оцінювання якості демократії у світі.

Основні поняття: політичний режим, демократія, демократизація, ефективність і якість демократії, мінімалістське та максималістське трактування демократії, електоральна демократія,

процедурна та процесуальна частина визначення якості демократії, концептуальні компоненти та індикатори якості демократії, політична демократія, поліархія, операціоналізація якості демократії, атрибути якості ("внутрішні/вбудовані" і "зовнішні/невбудовані"), індекс ефективної демократії, права і можливості людей, верховенство права, "категоріальна бімодальність", модель безперервних даних, "сила людини", персональні свободи, політичні свободи, "омани" демократією, номінальна демократичність, обмежені та необмежені автократії, ефективні та неефективні демократії, множинність (плюралізм) концептів, "сфокусоване" і "всеохоплююче" визначення демократії, "Рейтинг демократії", ліво-правий "трансїдеологічний" підхід, зв'язок "свобода"- "рівність"- "ефективність", "сектори" суспільства (політика, гендер, економіка, оточення, знання та здоров'я), демократії дуже низької та низької, середньої, високої та дуже високої якості, "Демократичний барометр", "система влади людей", "система влади людей, через людей і для людей", проміжний варіант трактування демократії, "система влади людей і через людей", принципи демократії, зв'язок "свобода"- "рівність"- "контроль", горизонтальний контроль, вертикальний контроль, функції демократії, індекс якості демократії, індивідуальні свободи, верховенство права, публічна сфера, конкуренція (змагальність), взаємні обмеження, урядові можливості, прозорість, участь, представництво, процедура "найкращої практики", "профілі демократії", різновиди демократії, ліберальні й егалітарні демократії, ліберальні та неліберальні, прямі і представницькі, інклюзивні (ексклюзивні), федералізовані/централізовані, мажоритарні та консенсусні демократії.

Змістовий модуль 2

Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди

Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів. Класичні і сучасні різновиди авторитарних режимів: порівняльний аналіз.

Основні поняття: політичний режим, автократія, авторитаризм, тоталітаризм, авторитаризм із синдромом тоталітаризму, концепт тоталітарного суспільства повний авторитаризм, посттоталітаризм, класичний тоталітаризм, ерозійний тоталітаризм, держава, яка не відбулась, атомізація суспільства, транзит, режим правління "із обмеженим плюралізмом", рівні інституціоналізації автократичних режимів, традиційні авторитарні режими олігархічного типу та демоністичні авторитарні режими нової олігархії, режими військової диктатури, демократичний авторитаризм, авторитарна демократія, авторитаризм розвитку, авторитаризм модернізації, "гібриди" автократичних режимів, революційний авторитаризм, реакційний авторитаризм, правоавторитарний і лівоавторитарний авторитаризм, "просвітницький" авторитаризм, стабілізаційний авторитаризм, тиранічний авторитаризм, деструктивний авторитаризм.

Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці

Концепт військового, однопартійного, персоналістського авторитаризму Б. Геддес. Електоральний/неелекторальний авторитаризм: підхід А. Хаденіуса та Я. Теорелла. Концепт електорального авторитаризму А. Скедлера. Концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея. "Модернізаційний авторитаризм": верифікація обґрунтованості концепту.

Основні поняття: військово-диктаторський режим, однопартійний авторитаризм, партійно-вождистський авторитаризм, режим "ідеократичного авторитаризму", режим фінансової олігархії, електоральний та неелекторальний авторитаризм, змагальний авторитаризм, султаністський режим, патронажний президенталізм, бюрократичний, олігархічний і популістський авторитаризм, "традиціоналістські авторитарні режими", "сучасні авторитарні режими", режимів авторитарної рівноваги та нерівноваги, режим закритого авторитаризму, військовий,

персоналістський і однопартійний авторитаризм, режим з однією партією, режим з домінуючою партією, непрямий військовий авторитаризм, монархічний авторитаризм, змішаний авторитаризм, електоральний режим, багатопартійний, однопартійний і непартійний електоральний режим, повстанський авторитаризм, теократія, перехідні режими, персоналізм, поетапна трансформація, кауділізм, касікізм, традиційний і президентський монархізм, види військового авторитаризму, "третья хвиля", електоральна демократія, "туманна зона", "темна зона", ланцюг демократичного вибору, легітимність влади, політична технологія, повномасштабний авторитаризм, "фасадна" електоральна демократія, "арена суперництва" (виборча, законодавча, судова, ЗМІ), когабітація, "розпад повномасштабного авторитаризму", "колапс авторитарного режиму", "розпад демократичного режиму", гегемоністський авторитаризм, модернізація, розвиток, сценарії модернізації, "китайська модель", капіталістичний авторитаризм, "дилема одночасності", індустріальний авторитаризм, "авторитаризму без розвитку".

Тема 11. Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів

Концептуальне визначення субнаціональних режимів. Методики порівняльного аналізу та типи субнаціональних політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, національний рівень, субнаціональний рівень, вертикальна і горизонтальна системна взаємодія, субстантивний політичний режим, територіальний політичний режим, територіальна система, субнаціональний політичний режим, тип політичного режиму, субнаціональна демократія, субнаціональна автократія, субнаціональний авторитаризм, "ідеальний тип", ліберальна демократія, індекс субнаціональної демократії, порівняльний індекс локальної демократії, індексу локальної поліархії, індекс електорального домінування, домінуючі партійні машини, зрощений плюралізм, олігархічна фракціоналізація, конфліктний плюралізм, субнаціональна адміністрація, процедурна демократія, патримоніальна адміністрація, субмінімальний аналіз субнаціональної демократії, бюрократична адміністрація, індекс демократичності, аналіз "нерівномірності демократії".

Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів

Субнаціональний демократичний режим (на прикладі країн Європи). "Анклави" авторитаризму та демократії як субнаціональні політичні режими. Субнаціональний авторитарний/недемократичний режим.

Основні поняття: гібридні політичні режими, режим "закритих ігор", неопатримоніалізм, субрегіон, анклав політичного режиму, анклав демократії, анклав авторитаризму, домен, бюрократичний анклав, етнічний анклав, міжнародні анклави демократії, перехідні анклави демократії, консолідовані анклави демократії, керовані державою і керовані суспільством анклави демократії, "політична машина", "управління кордонами", "напівсуверенний народ", централізований субнаціональний бюрократичний авторитаризм, децентралізований субнаціональний авторитаризм, централізований партійний субнаціональний авторитаризм, контроль, автономія, важелі впливу, транзит (керований партією і керований з центру), "третья хвиля" демократизації, демократизація субнаціональних політичних режимів, регіональний режим авторитарного типу, змішаний субнаціональний режим, змішування субнаціональних політичних режимів, країни Європи (британські острови, рейнландські країни, східноєвропейські, північноєвропейські, південноєвропейські країни).

Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів

Особливості транзиту політичних режимів за даними "Freedom House". Індикатори трансформацій і сталого розвитку режимів Фонду Бертельсманна.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, "Нації у транзиті", політичний транзит, економічний транзит, консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, транзитивні режими, напівконсолідовані авторитарні режими, консолідовані авторитарні режими, демократизація, автократизація, "Країни на роздоріжжі", статусний індекс та індекс управління, індекс трансформації Бертельсманна, політична та економічна трансформація, рівень та складність управління, "бар'єрні цінності" демократії, індикатори сталого урядування.

Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів

Рівень корупції "Transparency International" і трансформації політичних режимів. Людський розвиток як індикатор розвитку політичних режимів сучасності.

Основні поняття: Світовий барометр корупції, індекс хабародавців, дискримінантний аналіз, індекс якості життя, кластерний аналіз, метод головних компонент, індекс людського розвитку, індекс розвитку людського потенціалу, індекс здоров'я (довголіття), індекс освіти, індекс доходів, індекс смертності, рівень професійної освіти, індекс очікуваної і середньої тривалості навчання, інтегральний індекс, істотний показник прогресу, індекс фізичної якості життя, індекс розвитку з урахуванням нерівності статей, індекс гендерної нерівності, план добробуту Вандерфорда-Райлі, індекс якості життя, валове національне щастя, індикатор справжнього прогресу, міжнародний індекс щастя, благополуччя, економічне благополуччя, екологічне благополуччя, фізичне благополуччя, психічне благополуччя, робоче благополуччя, соціальне благополуччя, політичне благополуччя, шкала суб'єктивного благополуччя, поведінкова модель національного щастя, вимірювання гендерного розширення повноважень.

Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності

Політичні режими сучасності та їхні економетричні детермінанти й атрибути. Демократія/демократизація та економічний розвиток. Параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, економічний розвиток, економетрія, конфлікт, сумісність, скептицизм, зв'язок між демократією й економічним розвитком, розвинені країни та країни, які розвиваються, коефіцієнт Джині, стабільна демократія, стабільна автократія, нова демократія, нестабільна демоавтократія, прихильники режиму демократії, суспільне благо, противники режиму демократії, медіанний (серединний) виборець, "короткий горизонт планування", "зона бездіяльності", вибори, логічна модель відповідальності, стаціонарна бандитська теорія диктатури, електорат, селекторат, "держава розвитку", економічне зростання і економічний занепад, "індекс успішності" автократій, прагнення нейтралізувати загрозу повстання, прагнення домогтись співпраці, перехід, транзит, трансформація, лібералізація, рецесія, економічний результат, приватний та державний сектор, причини скорочення обсягів промислового виробництва, сприятливі початкові умови для економічного розвитку, індекс лібералізації, індекс демократизації, політична демократія, економічна демократія, проект "Політія", повна демократія, відкрита, закрита анократія, проект "Свобода у світі", вільні країни, частково вільні країни, невольні країни, індекс демократизації Т. Ванханена, електоральна демократія, внутрішній валовий продукт (номінальний/за паритетом купівельної спроможності) на душу населення, індекс людського розвитку, політичний і економічний складник політичного режиму, стабільність, стабільність режиму, стабілізація, інституційна стабільність, партія, уряд, парламент, система влади, автократ, автократичний центр.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п.	лаб.	інд.	ср.	
Змістовий модуль 1						
<i>Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/автократії та демократизації/автократизації.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 4. Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
Разом – Змістовний модуль 1	60	16	16	-	-	28
Змістовий модуль 2						
<i>Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 11. Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів.</i>	7,5	2	2	-	-	3,5
<i>Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності.</i>	15	4	4	-	-	7
Разом – Змістовний модуль 2	60	16	16	-	-	28
РАЗОМ	120	32	32	-	-	56

5. Теми семінарських занять

Змістовий модуль 1

Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу

1. Дефініювання політичного режиму як категорії політичної науки.
2. Структуризація та параметри наукового аналізу політичних режимів.
3. Концепти, індекси та вимірювання як понятійно-категоріальний апарат аналізу політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, порівняльний аналіз, демократія, автократія, "третя хвиля демократизації", неоінституціоналізм, формальні і неформальні інститути, інституціоналізація, горизонтальні та вертикальні відносини в режимі, політична система, політичний процес, держава, система влади, фаза розвитку політичного режиму, транзитна (перехідна) фаза, операційна (експлуатаційна) фаза, установча фаза, концепт, концептуалізація, операціоналізація, агрегація/дисагрегація, індекс, індексування, вимірювання, маркер, індикатор, змінна, атрибут, надійність і дійсність наукового знання, етапи розвитку компаративістики, "case-study", бінарне порівняння, регіональне порівняння, глобальне порівняння, тематичне порівняння, крос-національне порівняння, крос-темпоральне порівняння, універсальне порівняння, казусно-орієнтоване порівняння, глобальне порівняння, порівнювальні параметри, алгоритми кількісного аналізу, факторний аналіз, кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, метод головних компонент.

Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи

1. Особливості та підходи до типологізації політичних режимів.
2. Логічно-історичні та предметно-контекстуальні схеми типологізації політичних режимів.
3. Демократія і автократія та їх дистинкція – як магістральна таксономія політичних режимів.
4. Методи порівняння та типологізації політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, типологізація політичних режимів, інституціональний та соціологічний підходи трактування режимів, аристократія, тимократія, олігархія, демократія, тиранія, політія, закрита гегемонія, інклюзивна гегемонія, змагальна олігархія, поліархія, арістархія, монархія, полікратія, тоталітаризм, анархізм, авторитарні автократії, тоталітарні автократії.

Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/ автократії та демократизації/автократизації

1. Вимірювання демократії та автократії як проблема порівняльного аналізу політичних режимів.
2. Історія становлення кількісних/якісних методів вимірювання політичних режимів.
3. Громадянські права та політичні свободи у зрізі дослідження політичних режимів організацією "Freedom House" (проект "Свобода у світі").

Основні поняття: типологізація політичних режимів, демократія, автократія, демократизація, автократизація, порівняльний аналіз, методи кількісного і якісного вимірювання рівня демократії та автократії, політичний режим, максималістське та мінімалістське визначення режиму, модель поліархії, "матриця" політичних режимів, індикатори, підходи та рівні визначення й аналізу політичних режимів, дихотомічні і трихотомічні типологізації політичних режимів, індексування політичних режимів, індекс політичної демократії, індекс демократичної дії, індекс демократизації, "новий індекс демократизації", демократичні та/або автократичні риси політичних режимів сучасності.

Тема 4. Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації

1. Змагальність, участь та індекс демократизації у проектах Т. Ванханена.
2. Концепт співвідношення демократичних та автократичних рис політичних режимів у проекті "Політія".
3. Індекс демократії та класифікація політичних режимів у проекті організації "The Economist Intelligence Unit".

Основні поняття: проект "Політія", теорії конгруентності, спектральність політичних режимів, анократія, інституціоналізована демократія і автократія, самодержавство, комбінований показник розвитку політії, режими за проектом "Політія", індекс політії, політична зміна, політичний транзит, розподіл ресурсів, індекс рівня демократизації, змагальність, участь, проміжні (секційні) індекси демократизації, показник національного IQ, індекс свободи у світі, політичні права, громадянські свободи, вільні, частково вільні та невольні країни, електоральна демократія, ліберальна демократія, вузьке та широке визначення демократії, виміри (індикатори демократії), повноцінна (чи повна) демократія, неповноцінна (чи неповна) демократія, перехідний (чи гібридний) режим, авторитарний режим, стагнація демократії у світі, ерозія демократії у Європі, "керована" демократія, "Freedom House", "Свобода у світі", "The Economist Intelligence Unit".

Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів

1. Економічні свободи як індикатор оцінювання політичних режимів.
2. Політичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
3. Субполітичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, свобода, політична свобода, економічна свобода, свобода преси, свобода медіа, "Репортери без меж", індекс свободи преси, "Freedom House", правовий вимір свободи преси, політичний вимір свободи преси, економічний вимір свободи преси, свобода мережі, вільні країни, частково вільні країни, невольні країни, "блокатори", "неблокатори", "блокатори у фазі становлення", організація "Вільне існування", індекс свободи наркотиків, індекс свободи користування зброєю, мета-індекс свободи, індекс лібертаріанської свободи, проект "Економічна свобода у світі", інститут Катона, інститут Фрейзера, виміри економічної свободи, проект "Індекс економічної свободи", фонд "Спадщина", свобода бізнесу, свобода торгівлі, валютна свобода, розмір витрат уряду, фіскальна свобода, право власності, інвестиційна свобода, фінансова свобода, свобода від корупції, свобода праці, верховенство права, обмеженість уряду, регуляторна ефективність, відкриті ринки, проект "Світовий огляд економічної свободи".

Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим

1. Рівні, різновиди та концепти демократії: становлення і диференціація.
2. "Новітні" концепти й ознаки демократії. Концепт демократії "з прикметниками".
3. Концепт "гібридного режиму": операціоналізація та політичні наслідки.

Основні поняття: політичний режим, демократія, демократизація, різновиди та рівні демократії, концепт демократії, докласичні концепти (первісна, військова, антична, пряма демократія), класичні концепти (республіканська, ліберальна, охоронна, представницька, розвиваюча, марксистська, учасницька, елітистська, плюралістична демократія), новітні концепти демократії, інституційні ознаки демократії, максималістський та мінімалістський виміри демократії, консоціативна демократія, електоральна демократія, "сіра зона", гібридний режим, контрольована (керована) демократія, обмежена демократія, делегативна демократія, "демократія з прикметниками", класифікація підходів до визначення демократії, "концептуальне

розтягування", стратегія "зменшення підтипів", "змішаний" режим, "авторитаризм з прикметниками", феномен гібридності, варіанти транзиту від гібридного режиму, типи і тенденції розвитку гібридних режимів, стабільність/нестабільність гібридних режимів, "демократія без держави", захищена демократія, лімітована демократія.

Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії

1. Концепт "дефектної" та "вбудованої" демократії: логіка й емпіричні свідчення.
2. Концепт "консолідованості" і "консолідації" в аналізі демократії і демократизації.
3. Концепт "постдемократії": перспективи розвитку теорії і практики демократії.

Основні поняття: дефектна і вбудована демократія, поділ "ліберальні"- "напівліберальні"- "іllibеральні" демократії, частковий режим, шляхи "вбудовування" демократій, "взаємно вбудована демократія", різновиди дефектних демократій (доменна, ексклюзивна, іllibеральна і делегативна), фактори формування концепту "дефектної" демократії (структурні, орієнтовані на суб'єкта, інституційні), сценарії розвитку дефектних демократій (стабілізаційний, регресивний і прогресивний), причини становлення та розвитку дефектних демократій, консолідація демократії, консолідованість демократії, початкова консолідація демократії, консолідована демократія, підходи до визначення консолідації демократії (актор-орієнтований, подія-орієнтований, інституційний, негативний-позитивний, мінімальний-максимальний), фаза консолідації демократії, напівконсолідована демократія, "крах" демократії, "доброчесна" та "порочна" інституціоналізація демократії, дефінітивні індикатори консолідації демократії, дуалістична модель демократичної консолідації, ступені консолідації демократії (конституційна, інституційна, репрезентативна, поведінкова консолідація, а також консолідація громадянської культури), "тест двома передачами влади", кластери консолідованої демократії, мінімалістські параметри консолідованої демократії, модифікована демократія, постдемократія, хибні уявлення про постдемократію, парадокс сучасного політичного процесу, маркери постдемократії, критика ідеї і концепту постдемократії (інноваційна теорія демократії, віртуальна, застережлива, постелекторальна, постмодерністська, транскордонна демократія).

Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації

1. Порівняльний аналіз ефективності і якості демократії: дефінітивні параметри.
2. Ефективність демократії (демократизації) крізь призму верховенства права.
3. "Рейтинг демократії" як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі.
4. "Демократичний барометр" як інструмент оцінювання якості демократії у світі.

Основні поняття: політичний режим, демократія, демократизація, ефективність і якість демократії, мінімалістське та максималістське трактування демократії, електоральна демократія, процедурна та процесуальна частина визначення якості демократії, концептуальні компоненти та індикатори якості демократії, політична демократія, поліархія, операціоналізація якості демократії, атрибути якості ("внутрішні/вбудовані" і "зовнішні/невбудовані"), індекс ефективної демократії, права і можливості людей, верховенство права, "категоріальна бімодальність", модель безперервних даних, "сила людини", персональні свободи, політичні свободи, "омани" демократією, номінальна демократичність, обмежені та необмежені автократії, ефективні та неефективні демократії, множинність (плюралізм) концептів, "сфокусоване" і "всеохоплююче" визначення демократії, "Рейтинг демократії", ліво-правий "трансїдеологічний" підхід, зв'язок "свобода"- "рівність"- "ефективність", "сектори" суспільства (політика, гендер, економіка, оточення, знання та здоров'я), демократії дуже низької та низької, середньої, високої та дуже високої якості, "Демократичний барометр", "система влади людей", "система влади людей, через людей і для людей", проміжний варіант трактування демократії, "система влади людей і через людей", принципи демократії, зв'язок "свобода"- "рівність"- "контроль", горизонтальний контроль, вертикальний контроль, функції демократії, індекс якості демократії, індивідуальні свободи, верховенство права, публічна сфера, конкуренція (змагальність), взаємні обмеження, урядові

можливості, прозорість, участь, представництво, процедура "найкращої практики", "профілі демократії", різновиди демократії, ліберальні й егалітарні демократії, ліберальні та неліберальні, прямі і представницькі, інклюзивні (ексклюзивні), федералізовані/централізовані, мажоритарні та консенсусні демократії.

Змістовий модуль 2

Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди

1. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів.
2. Класичні та сучасні різновиди авторитарних режимів: порівняльний аналіз.
3. Концепт військового, однопартійного та персоналістського авторитаризму Б. Геддес.

Основні поняття: політичний режим, автократія, авторитаризм, тоталітаризм, авторитаризм із синдромом тоталітаризму, концепт тоталітарного суспільства повний авторитаризм, посттоталітаризм, класичний тоталітаризм, ерозійний тоталітаризм, держава, яка не відбулась, атомізація суспільства, транзит, режим правління "із обмеженим плюралізмом", рівні інституціоналізації автократичних режимів, традиційні авторитарні режими олігархічного типу та демоністичні авторитарні режими нової олігархії, режими військової диктатури, демократичний авторитаризм, авторитарна демократія, авторитаризм розвитку, авторитаризм модернізації, "гібриди" автократичних режимів, революційний авторитаризм, реакційний авторитаризм, правоавторитарний і лівоавторитарний авторитаризм, "просвітницький" авторитаризм, стабілізаційний авторитаризм, тиранічний авторитаризм, деструктивний авторитаризм.

Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці

1. Електоральний і неелекторальний авторитаризм: концепт А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
2. Концепт електорального авторитаризму А. Скедлера.
3. Концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея.
4. "Модернізаційний авторитаризм": верифікація обґрунтованості концепту.

Основні поняття: військово-диктаторський режим, однопартійний авторитаризм, партійно-вождистський авторитаризм, режим "ідеократичного авторитаризму", режим фінансової олігархії, електоральний та неелекторальний авторитаризм, змагальний авторитаризм, султаністський режим, патронажний президенталізм, бюрократичний, олігархічний і популістський авторитаризм, "традиціоналістські авторитарні режими", "сучасні авторитарні режими", режимів авторитарної рівноваги та нерівноваги, режим закритого авторитаризму, військовий, персоналістський і однопартійний авторитаризм, режим з однією партією, режим з домінуючою партією, непрямий військовий авторитаризм, монархічний авторитаризм, змішаний авторитаризм, електоральний режим, багатопартійний, однопартійний і непартійний електоральний режим, повстанський авторитаризм, теократія, перехідні режими, персоналізм, поетапна трансформація, кауділізм, касікізм, традиційний і президентський монархізм, види військового авторитаризму, "третя хвиля", електоральна демократія, "туманна зона", "темна зона", ланцюг демократичного вибору, легітимність влади, політична технологія, повномасштабний авторитаризм, "фасадна" електоральна демократія, "арена суперництва" (виборча, законодавча, судова, ЗМІ), когабітація, "розпад повномасштабного авторитаризму", "колапс авторитарного режиму", "розпад демократичного режиму", гегемоністський авторитаризм, модернізація, розвиток, сценарії модернізації, "китайська модель", капіталістичний авторитаризм, "дилема одночасності", індустріальний авторитаризм, "авторитаризму без розвитку".

Тема 11. Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів

1. Концептуальне визначення субнаціональних політичних режимів.
2. Методики порівняльного аналізу та типи субнаціональних політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, національний рівень, субнаціональний рівень, вертикальна і горизонтальна системна взаємодія, субстантивний політичний режим, територіальний політичний режим, територіальна система, субнаціональний політичний режим, тип політичного режиму, субнаціональна демократія, субнаціональна автократія, субнаціональний авторитаризм, "ідеальний тип", ліберальна демократія, індекс субнаціональної демократії, порівняльний індекс локальної демократії, індексу локальної поліархії, індекс електорального домінування, домінуючі партійні машини, зрощений плюралізм, олігархічна фракціоналізація, конфліктний плюралізм, субнаціональна адміністрація, процедурна демократія, патримоніальна адміністрація, субмінімальний аналіз субнаціональної демократії, бюрократична адміністрація, індекс демократичності, аналіз "нерівномірності демократії".

Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів

1. Субнаціональний демократичний режим (на прикладі країн Європи).
2. "Анклави" авторитаризму і демократії як субнаціональні політичні режими.
3. Субнаціональний авторитарний/недемократичний режим.

Основні поняття: гібридні політичні режими, режим "закритих ігор", неопатримоніалізм, субрегіон, анклав політичного режиму, анклав демократії, анклав авторитаризму, домен, бюрократичний анклав, етнічний анклав, міжнародні анклави демократії, перехідні анклави демократії, консолідовані анклави демократії, керовані державою і керовані суспільством анклави демократії, "політична машина", "управління кордонами", "напівсуверенний народ", централізований субнаціональний бюрократичний авторитаризм, децентралізований субнаціональний авторитаризм, централізований партійний субнаціональний авторитаризм, контроль, автономія, важелі впливу, транзит (керований партією і керований з центру), "третя хвиля" демократизації, демократизація субнаціональних політичних режимів, регіональний режим авторитарного типу, змішаний субнаціональний режим, змішування субнаціональних політичних режимів, країни Європи (британські острови, рейнландські країни, східноєвропейські, північноєвропейські, південноєвропейські країни).

Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів

1. Особливості дослідження транзиту політичних режимів за методиками організації "Freedom House".
2. Індикатори трансформацій та сталого розвитку політичних режимів за методиками Фонду Бертельсманна.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, "Нації у транзиті", політичний транзит, економічний транзит, консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, транзитивні режими, напівконсолідовані авторитарні режими, консолідовані авторитарні режими, демократизація, автократизація, "Країни на роздоріжжі", статусний індекс та індекс управління, індекс трансформації Бертельсманна, політична та економічна трансформація, рівень та складність управління, "бар'єрні цінності" демократії, індикатори сталого урядування.

Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів

1. Оцінювання рівня сприйняття корупції та трансформації політичних режимів за даними "Transparency International".
2. Людський розвиток як індикатор функціонування політичних режимів.

Основні поняття: Світовий барометр корупції, індекс хабародавців, дискримінантний аналіз, індекс якості життя, кластерний аналіз, метод головних компонент, індекс людського розвитку, індекс розвитку людського потенціалу, індекс здоров'я (довголіття), індекс освіти, індекс доходів, індекс смертності, рівень професійної освіти, індекс очікуваної і середньої тривалості навчання, інтегральний індекс, істотний показник прогресу, індекс фізичної якості життя, індекс розвитку з урахуванням нерівності статей, індекс гендерної нерівності, план добробуту Вандерфорда-Райлі, індекс якості життя, валове національне щастя, індикатор справжнього прогресу, міжнародний індекс щастя, благополуччя, економічне благополуччя, екологічне благополуччя, фізичне благополуччя, психічне благополуччя, робоче благополуччя, соціальне благополуччя, політичне благополуччя, шкала суб'єктивного благополуччя, поведінкова модель національного щастя, вимірювання гендерного розширення повноважень.

Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності

1. Політичні режими сучасності та їх економетричні детермінанти і атрибути.
2. Демократія/демократизація та економічний розвиток.
3. Параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.
4. Перехідні країни: економетричні наслідки розвитку політичних режимів.

Основні поняття: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, економічний розвиток, економетрія, конфлікт, сумісність, скептицизм, зв'язок між демократією й економічним розвитком, розвинені країни та країни, які розвиваються, коефіцієнт Джині, стабільна демократія, стабільна автократія, нова демократія, нестабільна демоавтократія, прихильники режиму демократії, суспільне благо, противники режиму демократії, медіанний (серединний) виборець, "короткий горизонт планування", "зона бездіяльності", вибори, логічна модель відповідальності, стаціонарна бандитська теорія диктатури, електорат, селекторат, "держава розвитку", економічне зростання і економічний занепад, "індекс успішності" автократій, прагнення нейтралізувати загрозу повстання, прагнення домогтись співпраці, перехід, транзит, трансформація, лібералізація, рецесія, економічний результат, приватний та державний сектор, причини скорочення обсягів промислового виробництва, сприятливі початкові умови для економічного розвитку, індекс лібералізації, індекс демократизації, політична демократія, економічна демократія, проект "Політія", повна демократія, відкрита, закрита анократія, проект "Свобода у світі", вільні країни, частково вільні країни, невольні країни, індекс демократизації Т. Ванханена, електоральна демократія, внутрішній валовий продукт (номінальний/за паритетом купівельної спроможності) на душу населення, індекс людського розвитку, політичний і економічний складник політичного режиму, стабільність, стабільність режиму, стабілізація, інституційна стабільність, партія, уряд, парламент, система влади, автократ, автократичний центр.

6. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені навчальною програмою.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
2	Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
3	Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/ автократії та демократизації/автократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
4	Тема 4. Сучасні методика порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
5	Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
6	Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
7	Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
8	Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
9	Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
10	Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
11	Тема 11. Визначення і методика порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
12	Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
13	Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
14	Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
15	Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми). Розрахункова робота	7
Разом		56

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальною програмою.

9. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головню: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Розрахункова робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

10. Методи контролю

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з дисципліни "Політичні режими" здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 34% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 34);
- контрольні заміри (модулі) – 16% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 16);
- екзамен – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за наступною шкалою: "2,5" – відмінно", "2" – добре, "1,5" – задовільно, "1" – доповнення, "0,5" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 2,5 бала; есе – 1,5 бала (дозволено лише по одному реферату, доповіді чи есе). Контроль знань за результатами контрольних модулів оцінюється в 16 балів. Форма підсумкового контролю – екзамен у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру.

11. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На екзамені студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота										Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					50	100
Теми 1–8					Теми 9–15						

1 ... 8, 9 ... 15 – теми семінарів у межах змістових модулів.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни "Політичні режими".
2. Силабус і схема курсу "Політичні режими".
3. Методичні рекомендації для студентів з курсу "Політичні режими" з планом проведення лекційних і семінарських занять та самостійної роботи з курсу, з методами контролю та правилами розподілу балів студентам, а також з питаннями до підсумкового екзамену.

13. Основна та додаткова література

Основна література:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 632 с.
3. Cheibub J. Presidentialism, parliamentarism, and democracy. Cambridge University Press, 2007. 202 p.

Додаткова література:

1. Данилюк Н. Основні підходи до трактування поняття "політичний режим" // Освіта Регіону: Політологія. Психологія. Комунікації. 2009. № 3. С. 55–61.
2. Гнатюк В. Субнаціональний порівняльний метод: деякі особливості в сучасних дослідженнях // Вісник НТУУ "КПІ". Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2018. Випуск 3 (39). С. 64–68.
3. Кольєр Д. Демократія "з прикметниками": концептуальні оновлення у процесі порівняльних досліджень / Девід Кольєр, Стівен Левіцькі // Демократія: антологія / О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 176–206.
4. Ладані В. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження // Грані. 2014. № 1 (105). С. 69–75.
5. Литвин В. Концепти "дефектної" та "вбудованої" демократії: дефініція та генералізація // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2012. № 6 (62). С. 68–90.
6. Мазур О. Теоретико-прикладні аспекти дослідження політичних режимів на локальному рівні // Вісник СевНТУ. Серія: Політологія. 2011. № 123. С. 101–109.
7. Welzel C. Why the future is democratic // Journal of Democracy. 2021. Vol. 32. No. 2. P. 132–144.

Інтернет-джерела:

1. Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: <http://www.parlgov.org/>
2. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
3. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
4. Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
5. Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

" _____ " _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

"Політичні режими"

Форма навчання	Курс	Семестр	Заг. обсяг (год.)	Всього аудит. (год.)	У тому числі (год.):			Самостійна робота (год.)	Контрольні (модульні) роботи (шт.)	Розрахунково-графічні роботи	Курсові проекти (роботи)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
					Лекції	Лабораторні	Практичні/ семінарські						
Денна	III	V	120	64	32	0	32	56	2	0	0	0	1

Робоча програма складена на основі ОПП "ПОЛІТОЛОГІЯ" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 "Політологія" галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки".

Робоча програма складена Литвином Віталієм Сергійовичем, доктором політичних наук, професором, професором кафедри політології
(вчена ступінь, вчене звання, ім'я та ініціали автора (ів) програми)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології філософського факультету (протокол № __ від "__" _____ 2023 р.)

Завідувач кафедри політології

_____ (проф. Романюк А. С.)
(підпис)

"__" _____ 2023 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.
Протокол № __ від "__" _____ 2023 року

Голова Вченої ради

_____ (доц. Рижак Л. В.)
(підпис)

"__" _____ 2023 року